

Ár 2019, föstudaginn 13. desember er fundur haldinn í úrskurðarnefnd um viðskipti við fjármálafyrirtæki.

Mætt eru: Auður Inga Ingvarsdóttir, formaður, Erla Arnardóttir, Geir Arnar Marelsson, Hildigunnur Hafsteinsdóttir, og Magnús Fannar Sigurhansson.

Fyrir er tekið **mál nr. 10/2019**:

M

gegn

fjármálafyrirtækinu F

og kveðinn upp svohljóðandi

ú r s k u r ð u r :

I.

Málsmeðferð.

Málsaðilar eru M, hér eftir nefnd sóknaraðili, annars vegar og F, hér eftir nefndur varnaraðili, hins vegar.

Málið barst úrskurðarnefndinni 2. júlí 2019 með kvörtun sóknaraðila, dags. 1. júlí 2019. Með tölvupósti nefndarinnar var kvörtunin send varnaraðila og honum gefinn kostur á að tjá sig um hana og skýra sjónarmið sín. Athugasemdir varnaraðila bárust með bréfi dags. 30. ágúst 2019 og voru þær sendar sóknaraðila í tölvupósti 5. september 2019. Athugasemdir sóknaraðila við þeim bárust 18. september.

Málið var tekið fyrir á fundum nefndarinnar 4. og 10. október, 8. og 22. nóvember og 13. desember 2019.

II.

Málsatvik

Hinn 18. nóvember 2009 gaf sóknaraðili út skuldabréf nr. A upphaflega að fjárhæð kr. 500.000 þar sem hún viðurkenndi að skulda FF þá fjárhæð með nánar tilgreindum skilmálum. Fjármálaeftirlitið tók hinn 22. apríl 2010 þá ákvörðun að ráðstafa eignum og skuldum FF. Hinn 5. mars 2011 tók Fjármálaeftirlitið þá ákvörðun að F tæki í einu lagi við eignum og skuldbindingum FF á grundvelli samnings milli íslenska ríkisins og F. Fékk skuldabréfið þá númerið A.

Hinn 26. september 2011 rituðu sóknaraðili og AF undir bílasamning um bifreið. Kom þar fram að um væri að ræða kaupleigusamning með jöfnum mánaðarlegum greiðslum á tímabilinu frá 26. september 2011 til 1. október 2015 með fyrsta gjalddaga 1. nóvember 2011. Samningsverðið var kr. 1.335.025 og skyldi mánaðarleg leiga samningsins vera kr. 33.706 og kaupverð í lok samningsins kr. 1.000. Vextir skyldu vera óverðtryggðir vextir bílasamninga samkvæmt ákvörðun AF. á hverjum tíma. Samhliða undirritaði sóknaraðili greiðsluáætlun sem miðaði við 9,25% vexti eins og þeir voru hjá AF. á þeim tíma sem bílasamningurinn var undirritaður. Hinn 6. október 2011 var AF. sameinað varnaraðila og varð við sameininguna nýtt svið innan varnaraðila. Hinn 20. desember 2011 rituðu sóknaraðili og varnaraðili undir yfirlýsingu um tækjaskipti samningsins að beiðni sóknaraðila. Í stað x kom nýr leigumunur með fastanúmerið Y. Í tækjaskiptasamningnum kom fram að samningurinn innihéldi alla sömu skilmála og segði í upphaflegum samningi, útgefnum 29. september 2011, og síðar framkvæmdum breytingum sem gerðar hafi verið á samningstímanum. Einnig

kom þar fram að á undirritunardegi væru 45 gjalddagar eftir af samningnum, að heildarstaða hans væri kr. 1.295.651 og að samningurinn væri í skilum.

Sóknaraðili greiddi ekki neinn gjalddaga af samningnum eftir það og var bílasamningnum því rift með bréfi dags. 2. ágúst 2012 og krafan send í lögfræðinnheimtu. Þar sem riftunarbréfinu var ekki sinnt sendi varnaraðili aðfararbeiðni til Héraðsdóms Reykjavíkur dags. 26. september 2012. Héraðsdómur kvað upp úrskurð hinn 6. febrúar 2013 um að varnaraðila væri heimilt að fá bifreiðina Y tekna, með beinni aðfarargerð, úr vörslu sóknaraðila auk þess sem sóknaraðili skyldi greiða varnaraðila kr. 80.000 í málskostnað. Með bréfi, dags. 8. febrúar 2013, sendi varnaraðili sóknaraðila úrskurð Héraðsdóms Reykjavíkur og bað sóknaraðila um að skila bifreiðinni strax til varnaraðila svo ekki þyrfti að koma til frekari fyrirhafnar eða kostnaðar. Sóknaraðili varð ekki við því og sendi því varnaraðili aðfararbeiðni, dags. 13. febrúar 2013, til sýslumanns. Sóknaraðili greiddi kr. 500.000 inn á kröfuna hinn 20. mars 2013 sem innheimtuaðili ráðstafaði fjárhæðinni hinn 25. mars 2013 þannig að kr. 100.000 fóru í innheimtukostnað og kr. 400.000 inn á bílasamninginn.

Skuldabréfið fór í vanskil 1. september 2012 og var greiðsluáskorun, dags. 26. nóvember 2012, birt fyrir sóknaraðila hinn 6. desember 2012. Sóknaraðili brást ekki við greiðsluáskoruninni og því sendi varnaraðili aðfararbeiðni til Sýslumannsins í Keflavík dags. 25. janúar 2013. Aðfarargerðinni lauk með árangurslausu fjárnámi hinn 20. mars 2013.

Síðar á árinu 2013 varð bifreiðin fyrir tjóni og fékk varnaraðili kr. 660.500 greiðslu frá Sjóvá-Almennar tryggingar hf. vegna tjónsins hinn 19. desember 2013. Fjárhæðinni ráðstafaði varnaraðili hinn 13. febrúar 2014 þannig að kr. 228.497 fóru til lækkunar bílasamningsins, en kr. 431.503 til svokallaðra SAK krafna, sem eru gjöld til þriðju aðila sem leiddu af notkun og vörslu sóknaraðila.

Síðasta greiðsla af hálfu sóknaraðila inn á bílasamninginn barst 27. febrúar 2014 að fjárhæð kr. 55.882.

Sóknaraðila barst innheimtubréf frá Motus, dags. 16. mars 2018, vegna eftirstöðva kröfu varnaraðila. Í apríl 2019 sendi varnaraðili sóknaraðila skjal sem sýndi stöðu kröfunnar. Í bréfi dagsettu 11. júní 2019 lýsti sóknaraðili því yfir að hún krefðist skuldajafnaðar á kröfu sem hún ætti, að hennar mati, á hendur varnaraðila vegna ofgreiðslu á bílasamningi gegn kröfu sem varnaraðili innheimti á hendur henni vegna skuldabréfs nr. A.

III.

Umkvörtunarefni

Kröfur sóknaraðila snúa annars vegar að bílasamningi og hins vegar að skuldabréfi nr. A.

Sóknaraðili gerir kröfur vegna bílasamningsins í þremur liðum. Fyrsta krafa sóknaraðila er aðallega að nefndin úrskurði kröfu á grundvelli bílasamnings niðurfallna, en til vara, að nefndin viðurkenni með úrskurðarorði að krafan sé að fullu greidd. Önnur krafa sóknaraðila er að nefndin viðurkenni með úrskurðarorði að ekki sé heimild í bílasamningnum til að krefjast vaxta. Þriðja krafa sóknaraðila er að nefndin viðurkenni með úrskurðarorði að varnaraðila sé óheimilt að krefjast dráttarvaxta á eftirstöðvar höfuðstóls bílasamningsins þann tíma sem innheimta hans lá niðri.

Sóknaraðili gerir kröfur í tveimur liðum vegna skuldabréfsins. Fyrsta krafa sóknaraðila er aðallega að nefndin úrskurði kröfu á grundvelli skuldabréfsins niðurfallna, en til vara, að nefndin viðurkenni með úrskurðarorði að krafan sé að fullu greidd. Önnur krafa sóknaraðila er að nefndin viðurkenni með úrskurðarorði að

varnaraðila sé óheimilt að krefjast dráttarvaxta á eftirstöðvar höfuðstóls skuldabréfsins þann tíma sem innheimta bréfsins lá niðri.

Fyrsti kröfuliður vegna bílasamnings

Sóknaraðili byggir aðalkröfu sína í fyrsta lagi á því að í stöðuskjali, dags. 23. apríl 2019, hafi varnaraðili, að mati hennar, í senn viðurkennt og lýst því yfir að hann hafi felld niður kröfuna með óafturkræfum hætti. Í stöðuskjalinu kemur fram að síðasta aðgerð málsins hafi verið að fella kröfuna niður og að staða málsins sé að krafan sé felld niður. Í sama skjali er tiltekinn innheimtukostnaður og kostnaður við aðför sem sóknaraðili telur að ekki sé hægt að sjá á gögnum málsins að hún hafi verið krafín um á nokkru stigi. Sóknaraðili taldi að niðurfelling kröfunnar samræmdist því vel að innheimta meintrar kröfu hefði legið niður í fimm ár, en jafnframt var það mat sóknaraðila að fyrirbyggjandi réttur til að krefjast greiðslu og greiðsluskjöl bentu til þess að krafan væri að fullu greidd og að varnaraðili stæði í skuld við sóknaraðila í ljósi þess að varnaraðili hafði fengið kr. 1.560.500 greiddar vegna bílasamningsins. Sóknaraðili sundurliðar fjárhæðina þannig: hinn 20. mars hafi sóknaraðili greitt inn á samninginn kr. 500.000, hinn 25. mars 2013 kr. 400.000 og hinn 13. febrúar 2014 hafi Sjóvá-Almennar tryggingar hf. greitt varnaraðila kr. 660.500 vegna tjóns sem varð á bifreiðinni. Í yfirlýsingu sinni um skuldajöfnun heldur sóknaraðili því fram að varnaraðili hafi ekki fengið upplýsingar um greiðslur tryggingafélagsins fyrr en með tölvupósti hinn 4. júlí 2018 en um sumarið 2018 tilkynnti sóknaraðili varnaraðila að hún teldi sig ekki vera í skuld við hann og sendi honum upplýsingar um þær greiðslur sem hefðu verið inntar af hendi inn á samninginn.

Sóknaraðili byggir aðalkröfu sína í öðru lagi á því að krafan sé fallin niður fyrir fyrningu. Því til stuðnings vísar sóknaraðili til þess að hvort sem talið verði að um fjármögnunarleigusamning eða kaupleigusamning sé að ræða þá fyrnist kröfur á grundvelli slíkra samninga á fjórum árum. Sóknaraðili telur að af málsatvikum sé ljóst að engin þau atvik hafi orðið í að minnsta kosti fimm ár sem rofið geti fyrningu. Í tilviki fjármögnunarleigu þá bendir sóknaraðili á að orðalag samningsins innihaldi orðalagið leiga, eins og um leigusamning sé að ræða. Í tilviki kaupleigusamnings þá bendir sóknaraðili á að slíkir samningar hafi þess lags eðli að þeir séu í raun afborgunarkaup, þar sem kaupandi tækis greiðir með afborgunum til seljanda tækisins sem sá seljandi hafi þegar greitt til þriðja aðila. Sóknaraðili telur engan eðlismun vera á slíkum samningum með tilliti til réttarsambands milli kaupanda og seljanda og annarra samning þar sem greiðslufrestur sé gefinn á fullu kaupverði við afhendingu munar þannig að kaupverðið greiðist með afborgunum á nánar tilteknum tíma. Sóknaraðili vísar til þess að samkvæmt 5. gr. laga nr. 150/2007 fyrnist kröfur á grundvelli slíkra samninga á fjórum árum. Þessu til stuðnings vísar sóknaraðili til þess að nefndin hafi þegar í úrskurði sínum í máli nr. 6/2018 bent á framangreint og byggt úrskurðinn á framangreindum forsendum og réttarheimildum.

Sóknaraðili byggir aðalkröfu sína í þriðja lagi á því að krafa varnaraðila á grundvelli samningsins sé fallin niður vegna tómlætis. Því til stuðnings bendir sóknaraðili á að hún hafi ekkert heyrt um kröfurnar eftir að hann greiddi síðustu innborganir inn á hana árið 2013. Varnaraðili hafi ekki sent sóknaraðila uppgjörsupplýsingar né tilkynnt henni á nokkru stigi að hann teldi sig eiga kröfur á hendur henni vegna annars kostnaðar sem hún hafi nú borið við í samskiptum aðila. Sóknaraðili bendir á að varnaraðili sé sérfræðingur á sviði viðskipta- og fjármálagerninga sem beri skyldur á grundvelli laga nr. 161/2002. Sóknaraðili vísar til þess að í 19. gr. laga nr. 161/2002 sé lögð sú skylda á varnaraðila að haga viðskiptum

sínum í samræmi við góða viðskiptahætti. Sóknaraðili byggir jafnframt á því að varnaraðili beri skyldu samkvæmt leiðbeinandi tilmælum fjármálaeftirlitsins nr. 670/2013, um góða viðskiptahætti, til að forðast að setja fram misvísandi, óljósar, eða villandi upplýsingar um viðskiptasamband. Þá beri fjármálafyrirtæki skyldu samkvæmt 10. gr. framangreindra tilmæla FME til að hafa samskipti við viðskiptamenn skýr og að tryggja að erindi þeirra fái sanngjarna og skilvirka afgreiðslu. Sóknaraðili vísar til innheimtulaga nr. 95/2008, en í 1. og 2. mgr. 6. gr. laganna sé kveðið á um góða innheimtuhætti, þar á meðal að valda ekki meira óhagræði en þörf sé á. Innheimta varnaraðila í málinu var að mati sóknaraðila framkvæmd með þeim hætti að kröfur hafi verið óljóst fram settar, þær innheimtar seint og miklir vextir hafi verið lagðir á kröfurnar. Innheimta varnaraðila var því þannig að mati sóknaraðila að hún stangaðist á við góða innheimtu- og viðskiptahætti og hafi falið í sér verulegt tómlæti sem rétt sé að leiði til þess að kröfur varnaraðila og krafa samkvæmt bílasamningi nr. 118714 sé niðurfalinn.

Sóknaraðili byggir aðalkröfu sína í fjórða lagi á því að ákvæði 36. gr. og ákvæði 36.gr. a til 36. gr. c í samningalögum nr. 7/1936 eigi við um kröfu varnaraðila, og vísar þar sóknaraðili til heimildar í nefndum ákvæðum til að víkja skuldbindingu neytanda til hliðar að hluta eða í heild ef talið yrði ósanngjarnt eða andstætt góðri viðskiptavenju að bera skuldbindinguna fyrir sig. Jafnframt vísar sóknaraðili sérstaklega til 36. gr. b. sömu laga, þar sem samningur á milli sérfróðs lánveitanda og neytanda skuli vera skýr og að allan vafa sem upp komi um túlkun samningsins skuli skýra neytanda í hag. Áður nefndur bílasamningur sé að mati sóknaraðila óskýr og framangreind ákvæði eigi af þeim sökum að standa þess í vegi að varnaraðili geti borið fyrir sig skuld án grundvelli þess að hann hafi haft heimild til þess að krefjast vaxta af samningnum og annarra afleiddra krafna, án þess að semja skýrlega um þær eða tilkynna sóknaraðila um meintar afleiddar kröfur.

Sóknaraðili byggir varakröfu sína á því að hún hafi þegar greitt kröfuna að fullu. Bílasamningurinn hafi að mati sóknaraðila ekki kveðið á um vexti og lántökukostnað. Í ljósi þess, að á þeim tíma sem til bílasamningsins stofnaðist voru í gildi lög um neytendalán nr. 121/1994, hafi varnaraðili ekki getað öðlast ríkari rétt á hendur sóknaraðila en lögin kváðu á um. Sóknaraðili telur í ljósi grundvallarreglna um neytendavernd og 1. gr. laga nr. 121/1994 að lögin séu ófrávíkjanleg. Sóknaraðili byggir á að samkvæmt 14. gr. laganna hafi varnaraðila ekki verið heimilt að krefja sóknaraðila um greiðslu vaxta og lántökukostnaðar ef ekki hafi verið getið um slíkar álögur í samningnum. Sóknaraðili telur að í ljósi þess hvernig samningurinn hljóðar og skortir skýr ákvæði um framangreindar álögur hafi varnaraðila ekki verið heimilt að innheimta vexti eða annan kostnað af samningnum. Allar greiðslur sóknaraðila inn á samninginn hafi því átt að leiða til lækkunar á höfuðstól hans. Leiði það til þess að þrjár greiðslur, að andvirði kr. 400.000, kr. 500.000 og kr. 660.500, samtals að andvirði kr. 1.560.500, hafi átt að koma beint til lækkunar á höfuðstólnum. Hafi krafan því verið að fullu greidd við ráðstöfun 660.500 króna inn á kröfuna árið 2013. Sóknaraðila vísar til þess að lög um neytendalán séu sérlög gagnvart öllum öðrum lögum og reglum varðandi heimildir varnaraðila til að krefjast vaxta og annarra álagna á kröfu sína. Þessu til stuðnings vísar sóknaraðili til dóms Héraðsdóms Reykjavíkur frá 19. júní 2018 í máli nr. E-76/2017.

Annar kröfuliður vegna bílasamnings

Sóknaraðili byggir á því að ekki sé að finna skýra og fullnægjandi vaxtatökuheimild í samningnum. Það sé í andstöðu við 3. gr. laga nr. 38/2001, sbr. 14. gr. laga nr. 121/1994.

Þriðji kröfuliður vegna bílasamnings

Sóknaraðili byggir á því að ákvæði 7. gr. laga nr. 38/2001 kveði á um að dráttarvaxta verði ekki krafist af peningakröfu ef ástæða þess að greiðsla fer ekki fram varði kröfuhafa. Sóknaraðili byggir á því að hún hafi haft ástæður og réttmætar væntingar til þess að telja skuld sína á grundvelli bílasamningsins að fullu uppgerða. Þessar væntingar sóknaraðila hafi fengið frekari grundvöll í því að varnaraðili hafi ekki beint að henni neins konar tilkynningum eða uppgjörsskjölum sem gátu gefið henni ástæður til að ætla annað. Sóknaraðili byggir einnig á því að varnaraðili hafi ekki hlutast til um innheimtu kröfunnar í fjölda ára og því standi áður nefnd 7. gr. laga nr. 38/2001, auk athugasemda við hana í frumvarpi, því í vegi að varnaraðili geti krafist dráttarvaxta fyrir þann tíma sem innheimta lá niðri. Að auki vísar sóknaraðili til reglna um tómlæti og neytendavernd þessari kröfu sinni til stuðnings.

Fyrsti kröfuliður vegna skuldabréfs nr. A

Sóknaraðili byggir aðalkröfu sína á því að varnaraðili hafi lýst því yfir að skuldbinding á grundvelli skuldabréfsins hafi verið felld niður og afskrifuð. Að mati sóknaraðila feli afskrift kröfu, hvernar innheimta hefur legið niðri í fjölda ára í sér að falli sé frá henni í skilningi almennra reglna kröfuréttar. Atvik málsins leiði því til þess að kröfunni sé lokið á grundvelli almennra reglna kröfuréttar. Þá hafi varnaraðili sýnt af sér tómlæti um innheimtu kröfunnar, sem að mati sóknaraðila leiði til þess að krafan sé niður fallin fyrir athafnaleysi.

Sóknaraðili byggir varakröfu sína á því að krafan hafi verið greidd í gegnum skuldajöfnuð. Sóknaraðili hafi sent varnaraðila yfirlýsingu um skuldajöfnuð þar sem sóknaraðili lýsi því yfir að hún hafi greitt kr. 1.560.500 vegna bílasamningsins. Þar sem samningsverð tækjasamningsins hafi verið kr. 1.295.651 og þar sem varnaraðili geti byggt rétt á öðrum kröfum eða álögum þá eigi sóknaraðili gagnkröfu til skuldajafnaðar upp á kr. 264.849. Þar sem höfuðstóll skuldabréfsins hafi numið að hámarki kr. 253.280 þegar varnaraðili hætti innheimtu þess þá eigi sóknaraðili kröfu á grundvelli skuldabréfsins uppgerða fyrir skuldajöfnuð.

Annar kröfuliður vegna skuldabréfs nr. A

Sóknaraðili byggir annan kröfulið sinn, vegna skuldabréfsins, í fyrsta lagi á því að 7. gr. laga nr. 38/2001 kveði á um að dráttarvaxta verði ekki krafist af peningakröfu ef ástæða þess að greiðsla fari ekki fram varði kröfuhafa. Sóknaraðili vísar hvað þetta snertir til þess að henni hafi á sínum tíma verið ófært um að fá upplýsingar um kröfuna hjá varnaraðila. Þá hafi varnaraðili að sögn sóknaraðila ekki hlutast til um innheimtu kröfunnar í fjölda ára né sent tilkynningar um tilvist hennar eða stöðu. Telur sóknaraðili því að tilvísuð lagagrein og athugasemdir við hana í frumvarpi standi því í vegi að varnaraðili geti nú krafist dráttarvaxta fyrir þann tíma sem innheimta lá niðri. Sóknaraðili byggir í öðru lagi á því að almennar reglur um tómlæti og neytendavernd standi því í vegi að varnaraðili geti innheimt vexti af kröfu sem lá óhreyfð í mörg ár.

Önnur atriði varðandi innheimtu

Sóknaraðili vísar til þess að ef til þess komi að ekki verði fallist á kröfur hennar óski hún eftir því að nefndin kveði á um í forsendum sínum fyrir niðurstöðu að allir vextir eldri en fjögurra ára séu fyrndir. Að lokum óskar sóknaraðili eftir því að nefndin fjalli um hvernig starfsaðferðir varnaraðila samræmist þeim reglum um góða viðskiptahætti og neytendavernd sem honum ber að starfa eftir.

IV.

Athugasemdir varnaraðila

Varnaraðili krefst þess að öllum kröfum sóknaraðila verði hafnað. Varnaraðili mótmælir málsatvikalýsingu sóknaraðila að því marki sem hún fari ekki saman við eftirfarandi málsatvikalýsingu varnaraðila.

Fyrsti kröfuliður vegna bílasamnings

Varnaraðili mótmælir því að hann hafi viðurkennt og lýst því yfir að hann hafi fellt kröfu á grundvelli samningsins niður. Sú staða máls þýði einfaldlega að málið hafi verið tekið úr innheimtu á sínum tíma vegna þess að innheimtutilraunir hafi verið taldar fullreyndar með vísan til árangurslauss fjárnáms hjá sóknaraðila. Telur varnaraðili að sóknaraðili geti ekki byggt neinn rétt á slíku stöðuyfirliti enda hafi honum verið fullkunnugt á þeim tíma þegar yfirlitið hafi verið prentað út að varnaraðili teldi sig aldrei hafa gefið kröfu sína á hendur sóknaraðila niður.

Varnaraðili mótmælir einnig þeirri staðhæfingu að krafan sé fallin niður fyrir fyrningu. Varnaraðili vísar til þess að Hæstiréttur Íslands hafi komist að þeirri niðurstöðu í tveimur dómum 16. júní 2010 í málum nr. 92/2010 og 153/2010 að sambærilegir bílasamningar teldust í raun vera lánsamningar en ekki leigusamningar. Að sama skapi hafi Hæstiréttur komist að sömu niðurstöðu um fjármögnunar-leigusamninga, sbr. dóm Hæstaréttar frá 12. desember 2013 í máli nr. 430/2013. Af þeirri niðurstöðu leiðir að kröfum samkvæmt slíkum samningum fynrast á 10 árum, enda sé um peningalán að ræða samkvæmt 2. mgr. 5. gr. laga nr. 150/2007. Varnaraðili mótmælir því að úrskurður nefndarinnar í máli nr. 6/2018 geti haft fordæmisgildi, enda fari niðurstaða meirihluta nefndarinnar í því máli í bága við skýrt dómafordæmi Hæstaréttar frá 20. apríl 2018 í máli nr. 23/2017 þar sem reyndi á þessa málsástæðu. Í því máli hafi skuldir að baki tryggingarbréfi verið fjármögnunar-leigusamningar og kaupleigusamningur sem hefðu verið gjaldfelldir en veðsali greitt með fyrirvara. Varnaraðili vísar til þess að í dómi Hæstaréttar hafi sagt eftirfarandi: „Veðréttur í eign fynrist ekki og þær fjárkröfur sem féllu undir tryggingabréfið voru ófyrndar þegar áfrýjendur inntu greiðslu sína af hendi. Samkvæmt þessu verður hafnað málstæðum áfrýjenda sem reistar eru á fyrningu.“ Varnaraðili telur að þessi orð Hæstaréttar séu afdráttarlaus og því beri nefndinni að hafna kröfu sóknaraðila sem byggð sé á fyrningu.

Varnaraðili mótmælir einnig því að krafa varnaraðila á grundvelli samningsins sé fallin niður fyrir tómlæti. Varnaraðili telur að ljóst sé að krafa eins og um ræðir í þessu máli geti aldrei fallið niður fyrir tómlæti enda skyti það skökku við ef krafa félli niður vegna tómlætis mörgum árum áður en krafan hefði ella fyrnst. Með því að hafa 10 ára fyrningarfrest á peningalánnum og ábyrgðarskuldbindingum hafi löggjafinn lagt ríka áherslu á að þeir sem sem gangist undir slíkar fjárskuldbindingar verði að efna þær. Varnaraðili vísar hvað þetta varðar til dóms Hæstaréttar frá 18. desember 2008 í máli nr. 243/2008 sem sneri að innheimtu um sjö ára gamallar yfirdráttarskuldar. Sóknaraðili gekk aldrei til uppgjörs við varnaraðila í kjölfarið eins og henni bar að gera samkvæmt 17. gr. samningsins og skorað hafði verið á hana að gera í riftunarbréfinu frá 2. ágúst 2012. Síðasta greiðsla sem barst varnaraðila var kr. 55.882 hinn 27. febrúar 2014. Í ljósi þess að sóknaraðili var með árangurslaust fjárnám var ekki haldið áfram með innheimtu eftirstöðva bílasamningsins. Varnaraðili afskrifaði lánin í bókum sínum og var öllum innheimtutilraunum hætt. Í því fólst þó ekki eftirgjöf krafanna gagnvart sóknaraðila í kröfuréttarlegum skilningi enda voru kröfurnar færðar síðar á kröfuvakt hjá Motus.

Varnaraðili mótmælir einnig því að hann hafi á einhvern hátt farið í bága við góða innheimtuhætti. Raunar sýni gögn málsins að innheimtan hafi farið fljótt af stað og ekkert hafi verið óeðlilegt við innheimtuhraða málsins. Varnaraðili telur að breytileg yfirlit yfir stöðu lánsins virðist stafa af því að SAK kröfurnar hafi verið að bætast við málið meðan innheimtan hafi verið í gangi. Ljóst sé að staða lánsins á þeim degi sem tækjaskiptin hafi farið fram hafi verið kr. 1.295.651. Við þá fjárhæð hafi bæst samningsvextir fram að næsta gjalddaga sem hafi lagst við höfuðstólinn og dráttarvextir frá þeim gjalddaga ásamt áföllnum SAK kröfum og innheimtukostnaði. Varnaraðili telur að í dag séu dráttarvextir eldri en fjögurra ára fyrndir.

Varnaraðili mótmælir því að víkja eigi samningnum til hliðar með vísan til 36. gr. samningalaga nr. 7/1936, en hann telur engin rök standa til þess. Sóknaraðili hefur að mati varnaraðila á engan hátt sýnt fram á að það sé ósanngjarnt eða andstætt góðri viðskiptavenju að varnaraðili beri fyrir sig samninginn.

Varnaraðili mótmælir því sem hann nefnir varakröfu í fyrsta kröfulið vegna bílasamningsins. Greiðslur inn á samninginn, eftir að hann fór í vanskil, hafi, að mati sóknaraðila, numið samtals kr. 784.379 og kr. 431.503 til greiðslu SAK krafna. Nánar tiltekið sundurliðast SAK kröfurnar með eftirfarandi hætti:

SAK 138492 Bifreiðagjöld 02/2012	kr. 28.225
SAK 140527 Vanrækslugjald	kr. 27.453
SAK 140682 Innleystar tryggingar frá Sjóvá	kr. 184.983
SAK 151660 Bifreiðagjöld 01/2013	kr. 29.800
SAK 173380 Bifreiðagjöld 02/2013	kr. 22.091
SAK 174.840 Innl. tr. Sjóvá 1.9.13-4.12.2013	kr. 93.414
SAK 141280 Stöðumælasekt	kr. 45.537

Telur varnaraðili því augljóst að samningurinn sé ekki uppgreiddur, jafnvel þótt öllum greiðslunum hefði verið ráðstafað inn á höfuðstólinn, sbr. hver staða lánsins hafi verið þegar tækjaskiptin fóru fram. Varnaraðili lýsir því sem alröngu að sóknaraðili hafi greitt kr. 400.000 til viðbótar 25. mars 2013 heldur er um að ræða skilagrein innheimtuaðilans af kr. 500.000 greiðslunni hinn 20. mars 2013 en innheimtuaðilinn hélt kr. 100.000 af fjárhæðinni eftir hjá sér upp í greiðslu innheimtukostnaður. Varnaraðili telur því að sóknaraðili tvítaki sömu greiðsluna og ofreikni því innborganir um kr. 400.000.

Varnaraðili mótmælir því að ekki hafi verið heimilt að krefja sóknaraðila um vexti og lántökukostnað en bæði komi nægjanlega skýrlega fram í samningnum og á greiðsluáætluninni sem sóknaraðili hafi ritað undir samhliða undirritun samningsins. Til viðbótar við það hafi sóknaraðili greitt athugasemdarlaust fyrstu gjalddaga lánsins, ritað undir yfirlýsingu um tækjaskipti auk afsals bifreiðarinnar sem umráðamaður. Varnaraðili byggir á því að svo virðist sem sóknaraðili hafi ekkert hafa haft við kröfuna að athuga fyrr en hann hafi fengið bréf frá kröfuvakt Motus vorið 2018. Um þetta atriði vísar varnaraðili til dóms Hæstaréttar frá 22. desember 2014 í máli nr. 349/2014, þar sem í máli sem snerist um ágreining um yfirdráttarlán hafi sambærilegum málsástæðum byggðum á neytendarétti og sóknaraðili haldi fram verið hafnað.

Varnaraðili telur að ef ekki verði fallist á ofangreindar röksemdir hans þá gildi það einu þar sem ekki sé hægt að fallast á kröfu sóknaraðila eins og hún sé sett fram enda sé hún fyrnd með vísan til 3. gr. laga nr. 150/2007. Sóknaraðili hafi ekki gefið fyrirsmæli á sínum tíma um innborganir sínar né gert athugasemdir við ráðstöfun söluandvirðis bifreiðarinnar og verði hún að bera hallann af því.

Annar kröfuliður vegna bílasamnings

Varnaraðili mótmælir því að 3. gr. vaxtalaga nr. 38/2001 og 14. gr. laga um neytendalán nr. 121/1994 eigi við með vísan til röksemda varnaraðila um varakröfu fyrsta kröfuliðar hér að framan. Þá telur varnaraðili að ekki verði séð að sóknaraðili hafi lögvarða hagsmuni af úrlausn um þennan kröfulið þar sem enginn hluti eftirstöðva kröfunnar séu í dag samningsvextir og telur varnaraðili því að vísa eigi þessum kröfulið frá ex officio.

Þriðji kröfuliður vegna bílasamnings

Varnaraðili mótmælir því að ekki hafi verið heimild til þess að krefjast dráttarvaxta af kröfunni. Skýrlega komi fram í 8. gr. samningsins að sóknaraðili skuli greiða dráttarvexti af vangoldinni fjárhæð frá gjalddaga í samræmi við ákvæði vaxtalaga. Sama komi fram í 17. grein samningsins. Varnaraðili telur erfitt að sjá hvernig vanskil sóknaraðila geti talist vera atvik sem varði varnaraðila sem kröfuhafa. Sama eigi við um réttmætar væntingar sóknaraðila til þess að skuld hennar samkvæmt bílasamningnum væri uppgerð. Varnaraðili segir sóknaraðila hafa fengið send þó nokkur bréf vegna kröfunnar og að það að hún hafi ekki fengið send bréf vegna kröfunnar í einhvern tíma geti aldrei skapað henni rétt til þess að telja kröfuna uppgerða eða fallna niður.

Fyrsti kröfuliður vegna skuldabréfs nr. A

Varnaraðili mótmælir því að hann hafi lýst því yfir að skuldbinding á grundvelli skuldabréfsins hafi verið felld niður. Telur hann vandséð hvernig sóknaraðili hafi talið svo vera með vísan til tölvupósts, dagsetts 26. júní 2019, en sent kvörtun til úrskurðarnefndarinnar fimm dögum síðar. Varnaraðili telur að sóknaraðila hafi mátt ljóst vera að um hafi verið að ræða afskrift sem bókhaldslega aðgerð hjá varnaraðila sem hafi ekki falið í sér neina eftirgjöf í skilningi almennra reglna kröfuréttar.

Varnaraðili mótmælir því að hann hafi sýnt tómlæti um innheimtu kröfunnar. Innheimtutilraunir hafi verið fullreyndar og lokið á sínum tíma með árangurslausu fjárnámi. Krafan geti aldrei fallið niður fyrir tómlæti með vísan til þess sem að framan sagði um þá málsástæðu um bílasamninginn.

Varnaraðili mótmælir einnig varakröfunni að krafan sé að fullu greidd með vísan til skuldajafnaðaryfirlýsingarinnar frá 11. júní 2019. Varnaraðili mótmælti henni hér að framan en hann telur að sóknaraðili eigi ekki þá gagnkröfu sem hún byggir á að hann eigi. Verði ekki fallist á það byggir varnaraðili á að gagnkrafan sé fyrnd og því ekki tæk til skuldajafnaðar.

Annar kröfuliður vegna skuldabréfs nr. A

Varnaraðili mótmælir því einnig að ástæða þess að greiðsla á þessari kröfu hafi ekki farið fram varði varnaraðila sem kröfuhafa og að sóknaraðila hafi verið ófært að fá upplýsingar um kröfuna hjá varnaraðila. Ekkert lagaákvæði hindri varnaraðila í að áskilja sér dráttarvexti af kröfu þótt virk innheimta hafi legið niðri um skeið. Engin ástæða hafi verið til að halda slíkri innheimtu áfram eftir að gert hafi verið árangurslaust fjárnám hjá sóknaraðila. Það gefi því auga leið að 7. gr. vaxtalaga nr. 38/2001 eigi ekki við í þessu máli. Sama eigi við um almennar reglur um tómlæti og neytendavernd.

Önnur atriði varðandi innheimtu

Varnaraðili sér ekki ástæðu til þess að nefndin þurfi að kveða sérstaklega á um í forsendum sínum fyrir niðurstöðu að allir vextir eldri en fjögurra ára séu fyrndir, enda séu aðila sammála um það. Komi einhvern tímann til þess að sóknaraðili lýsi yfir áhuga

á að semja um eftirstöðvar lánanna verði auðvitað tekið tillit til þess að dráttarvextir eldri en fjögurra ára séu fyrndir.

V.

Niðurstaða

Ágreiningur málsaðila lýtur að gildi kröfu varnaraðila á hendur sóknaraðila á grundvelli bílasamnings annars vegar og skuldabréfs hins vegar.

Fyrsti kröfuliður vegna bílasamnings

Sóknaraðili byggir í fyrsta lagi á því að krafa varnaraðila sé niðurfallin þar sem varnaraðili hafi felld kröfuna niður í stöðuskjali úr kerfum CreditInfo sem dagsett er 23. apríl 2019. Varnaraðili hefur mótmælt þessu og vísað til þess að sú staða máls sem fram komi á skjalinu þýði einfaldlega að varnaraðili hafi tekið málið úr innheimtu á sínum tíma eftir að tekið var árangurslaust fjárnám hjá sóknaraðila. Þá telur varnaraðili að sóknaraðila hafi mátt vera það fullkunnugt þegar stöðuskjalið var prentað út að varnaraðili hafi ekki gefið eftir kröfu sína á hendur sóknaraðila. Fallast verður á það með varnaraðila að ekki skuli skilja skjalið sem svo að varnaraðili hafi felld niður kröfu sína á hendur sóknaraðila í kröfuréttarlegum skilningi. Slík niðurfelling hefði þurft að vera skýr, afdráttarlaus, og vera beint að sóknaraðila með beinum hætti á lögformlegan og sannanlegan hátt, sjá í þessu samhengi til dæmis mál nefndarinnar nr. 12/2017.

Í öðru lagi telur sóknaraðili að krafa varnaraðila sé fallin niður fyrir sakir fyrningar. Fallast verður á það með varnaraðila að umþrættur bílasamningur teljist í raun vera lánsamningur, sbr. dóma Hæstaréttar Íslands frá 16. júní 2010 í málum nr. 92/2010 og 153/2010, en slíkir samningar fyrnast á 10 árum skv. 2. mgr. 5. gr. laga nr. 150/2007. Er krafa varnaraðila því ekki fyrnd.

Í þriðja lagi byggir sóknaraðili á því að krafa varnaraðila sé fallin niður vegna tómlætis. Síðasta greiðsla sóknaraðila inn á kröfuna átti sér stað 27. febrúar 2014. Innheimta kröfunnar lá niðri frá þeim tíma þar til að sóknaraðila barst innheimtubréf 16. mars 2018. Varnaraðili byggir á því að eðlilegt hafi verið að innheimta kröfunnar félli niður tímabundið eftir að árangurslaust fjárnám hafi átt sér stað hjá sóknaraðila. Varnaraðili mótmælir því að hann hafi sýnt af sér tómlæti, á þeim grundvelli að krafan hafi 10 ára fyrningarfrest, og það myndi skjóta skökku við að kröfur með slíkan fyrningarfrest féllu niður vegna tómlætis mörgum árum áður en þær hefðu ella fyrnst. Í dómi Landsréttar frá 6. desember 2019 í máli nr. 33/2019 var talið að þegar um væri að ræða peningalán þá teldist 4 ár á milli samskipta vegna innheimtu ekki nægilega langur tími til að skuldari hefði mátt vænta þess að lánveitandi hefði fallið frá kröfunni. Taldist krafan því ekki fallin niður fyrir sakir tómlætis. Af ofangreindu leiðir að hafna verður því að varnaraðili hafi sýnt af sér slíkt tómlæti í máli því er hér er til úrlausnar að það varði því að krafa varnaraðila sé fallin niður.

Krafa sóknaraðila um að krafa varnaraðila sé ógild á grundvelli 36. og 36. gr. b samningalaga nr. 7/1936 er lítt rökstudd. Ekki verður fallist á að samningur sá sem hér um ræðir sé ósanngjarn eða það gegn góðri viðskiptavenju að bera hann fyrir sig, eða svo óskýr að hið sama eigi við. Verður því að hafna þessari málsástæðu sóknaraðila.

Sóknaraðili gerir loks þá varakröfu að krafa varnaraðila sé niðurfallin þar sem hún sé að fullu greidd. Bílasamningur sá sem hér um ræðir var undirritaður milli sóknaraðila og forvera varnaraðila 26. september 2011, og var að samningsvirði 1.335.025 kr., sem greiðast skyldi með jöfnum mánaðarlegum greiðslum. Þá bæri samningurinn vexti samkvæmt ákvörðun forvera varnaraðila, sem fyrst um sinn voru 9,25%. Þá undirritaði sóknaraðili greiðsluáætlun þar sem fram komu þessir skilmálar,

þar á meðal um vexti. Óumdeilt er að 20. desember 2011 rituðu sóknaraðili og varnaraðili undir yfirlýsingu um tækjaskipti samningsins, að beiðni sóknaraðila. Í þeirri yfirlýsingu kom fram að nýr leigumunur varð andlag hins nýja samnings, en einnig að hinn nýi samningur innihéldi alla sömu skilmála og sá eldri. Í yfirlýsingunni kom fram að á undirritunardegi væru 45 gjalddagar eftir af samningnum og að heildarstaða hans væri þá 1.295.651 kr. og að samningurinn væri í skilum. Hefur þessu ekki verið mótmælt af hálfu sóknaraðila.

Vegna vanskila sóknaraðila var bílasamningnum rift og krafan send í innheimtu. Í kjölfar þess að varnaraðili sendi samþykktu aðfararbeiðni til sýslumanns greiddi sóknaraðili 500.000 kr. inn á kröfuna. Af því fóru 400.000 kr. til lækkunar á kröfunni og 100.000 kr. í innheimtukostnað. Bifreiðin varð fyrir tjóni árið 2013 og fékk varnaraðili 660.500 kr. frá tryggingafélagi sínu vegna þess. 228.497 kr. fóru til lækkunar bílasamningsins en 431.503 kr. til greiðslu ógreiddra gjalda af bifreiðinni samkvæmt samningi. Sóknaraðili hefur ekki mótmælt því að þessi gjöld hafi verið ógreidd. Loks greiddi sóknaraðili 55.882 kr. inn á bílasamninginn 27. febrúar 2014. Hefur því sóknaraðili greitt 455.882 kr. inn á hina ógreiddu kröfu síðan 20. desember 2011, auk þess sem 228.497 kr. komu til lækkunar kröfunnar vegna greiðslu til varnaraðila frá tryggingafélagi hans í kjölfar tjóns á bifreiðinni. Samtals nema því greiðslur til varnaraðila vegna bílasamningsins 684.379 kr. frá 20. desember 2011. Er því ljóst að hafna verður varakröfu sóknaraðila.

Annar kröfuliður vegna bílasamnings

Sóknaraðili gerir kröfu um að viðurkennt sé að ekki sé heimild í bílasamningnum til að krefjast vaxta þar sem ekki sé skýr og fullnægjandi vaxtatökuheimild í samningnum, sem sé í andstöðu við 3. gr. laga nr. 38/2001, sbr. 14. gr. laga nr. 121/1994. Ekki verður fallist á þetta. Umþrættur bílasamningur hefur að geyma ákvæði um vaxtafót og lántökukostnað og um hvernig vaxtafótur skuli verða ákvarðaður. Þá undirritaði sóknaraðili greiðsluáætlun þar sem kemur fram vaxtabyrði samningsins og áætlaðar greiðslur af honum. Þá greiddi sóknaraðili greiðslur af láninu áður en til vanskila kom, án athugasemda við þær, en óumdeilt er að þær greiðslur báru vexti. Sjónarmið um neytendavernd sem sóknaraðili byggir á haggja ekki gildi ákvæða samningsins um vexti og kostnað. Verður því að hafna þessari kröfu sóknaraðila.

Þriðji töluliður vegna bílasamnings

Sóknaraðili krefst þess að viðurkennt sé að varnaraðili megi ekki krefjast dráttarvaxta á eftirstöðvar bílasamningsins þann tíma sem innheimta lá niðri þar sem ákvæði 7. gr. laga nr. 38/2001 leiði til þess að ekki verði krafist dráttarvaxta ef ástæða þess að greiðsla fer ekki fram varðar kröfuhafa. Skýrt kemur fram í 8. gr. bílasamningsins að krefjast megi dráttarvaxta af kröfunni á grundvelli vaxtalaga. Sóknaraðili greiddi ekki af kröfunni, sem leiddi til þess að bílasamningnum var rift, og árangurslaust fjárnám var gert hjá sóknaraðila. Ekkert hefur komið fram sem styður þá fullyrðingu sóknaraðila að ástæður sem varði varnaraðila hafi staðið í vegi fyrir því að sóknaraðili greiddi ekki af kröfunni. Verður því þessari kröfu sóknaraðila hafnað.

Fyrsti kröfuliður vegna skuldabréfs nr. A

Sóknaraðili byggir á því að krafa varnaraðila á grundvelli skuldabréfs sé niðurfallin þar sem varnaraðili hafi lýst því yfir í tölvupósti dags. 26. júní 2019. Varnaraðili hefur mótmælt þessu og lýst því yfir að með niðurfellingu í tölvupóstinum sé vísað til bókhaldslegrar aðgerðar hjá varnaraðila sem ekki hafi falið í sér eftirgjöf kröfunnar í kröfuréttarlegum skilningi. Þá bendir varnaraðili á að 5 dögum eftir að

sóknaraðili fékk áður nefndan tölvupóst sendi hún erindi til úrskurðarnefndarinnar. Fallast verður á það með varnaraðila að sóknaraðili hafi ekki mátt skilja efni ofangreinds tölvupósts sem svo að varnaraðili hafi fallið frá kröfunni.

Sóknaraðili byggir einnig á því að um tómlæti hafi verið að ræða af hálfu varnaraðila vegna skuldabréfsins. Varnaraðili mótmælir því á grundvelli sömu raka og að ofan hvað varðar meint tómlæti vegna bílasamningsins. Með vísan til ofangreinds og umfjöllunar um sömu málsástæðu vegna bílasamningsins verður kröfu sóknaraðila hafnað.

Þá byggir sóknaraðili á því til vara að krafan vegna skuldabréfsins sé að fullu greidd með vísan til skuldajafnaðaryfirlýsingar hennar frá 11. júní 2019. Ekki verður fallist á að sóknaraðili hafi sýnt fram á að hún eigi gilda kröfu til skuldajafnaðar eða hafi greitt kröfuna að öðru leyti. Verður því þessari kröfu sóknaraðila hafnað. Af ofangreindu leiðir að ekki verður fallist á að krafa varnaraðila á grundvelli skuldabréfs sé fallin niður.

Annar kröfuliður vegna skuldabréfs A

Sóknaraðili krefst þess jafnframt að viðurkennt sé með úrskurðarorði að varnaraðila sé óheimilt að krefjast dráttarvaxta á eftirstöðvar höfuðstóls skuldabréfsins þann tíma sem innheimta þess lá niðri. Sóknaraðili hefur ekki fært rök fyrir því að atriði sem varði varnaraðila hafi staðið því í vegi að hún gæti greitt kröfuna. Af þeirri ástæðu, en einnig með vísan til umfjöllunar um sama atriði hér að ofan verður kröfu sóknaraðila hafnað.

Ú r s k u r ð a r o r ð :

Kröfum sóknaraðila, M, á hendur varnaraðila F, er hafnað.

Reykjavík, 13. desember 2019.

Auður Inga Ingvarsdóttir

Erla Arnardóttir
Hildigunnur Hafsteinsdóttir

Geir Arnar Marelsson
Magnús Fannar Sigurhansson